

N a g y János

Nyelvtanulás - verstanulás

A magyar költészet - Fábry Zoltán találó szavaival - világmondanivalót hordoz. Hogy eljut-e ez a mondanivaló a különböző nyelvet beszélőkhöz, attól függ, sikerül-e fordítókat toboroznunk. Az orosz nyelv különösen sokat segíthet a magyar költészetnek. Erre utalt Darvas József a *Lityeraturna*ja Gazeta 1971. április 14-i számában olvasható interjújában:

"A mi nehéz nyelvünk nem hasonlít a többi európai nyelvhez. S ez az oka annak, hogy irodalmunknak még a legjobb alkotásai is nehezen találják meg az utat az országunk határain kívül élő olvasókhoz. Az igen gazdag orosz nyelv kiváló közvetítő lehet számunkra, és felbecsülhetetlen segítséget adhat a magyar irodalomnak ahhoz, hogy az egész világon megismerjék."

A fordítók toborzásának legjobb eszköze nyelvünk megismertetése, költészetünk értékeinek megmutatása. Csak az első találkozás lehetőségét kell megteremtünk. Ezt bizonyítják a mai fordítók példái is. Leonyid P e r v o m a j s z k i j , Petőfi egyik legjobb ukrán nyelvű fordítója úgy lett tolmácsolója költőnknek, hogy 1935-ben Zalka Mátétól egy Petőfi-kötetet kapott. (Zalka Mátétól hallott Pervomajszkij először magyarul Petőfi-verseket.) Alexandr G e r s k o v i c s , az első orosz nyelvű Petőfi-monográfia szerzője részt vett hazánk felszabadításában. Akkor még egy szót sem tudott magyarul. Megismerte s megszerette a magyar népet. Diplomamunkájának már ez volt a címe: Puskin Magyarországon. S eddig már több mint 20 tanulmány, mű jelzi barátságát irodalmunkkal.

A verseket nyelvi óráimon is felhasználom. Óráimat skálázással kezdem, versidézetekeket mondatok el tanítványaimmal. Az idézetekeket legépelve megkapják. Otthon hangosan gyakorolják a kiejtését. Húszszor-harmincszor elmondani egy köznyelvi szöveget robotos, gondolatlan munka. De ha a gyakorlást egy szép vers-

részlet megtanulásával végzik, értelmessé válik fáradozásuk.

Az idézeteket magnóról többször hallhatóvá teszem tanítványaimnak. A skálázás idézetei ilyen típusúak:

"Száll a madár ágrul ágra,
Száll az ének szárjul szájra."

(Arany: Buda halála)

"Koldus, rossz álmú zsellér ébred,
Lompos, bús kutya csahol.
Az egész táj vad fájdalom,
S a gróf mulat valahol."

(Ady: A grófi szérún)

"Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szerteszét,
S hallgatom a fák lehulló
Levegőnek lágy neszt."

(Petőfi: Itt van az ősz, itt van újra)

Tanítványaimnak a hangok különböző időtartama okoz sok nehézséget. Az a, ö, ó, ü, ű hang ejtése igényel több gyakorlatot. A mászhangzók ejtésében a jésítés elhagyása okoz nehézségeket (pl. ü - "tylla").

Nye tvünk jellemzőinek tanításakor is hasznosítom a versidézeteiket. A magyar jelzős kifejezéseket ilyen idézetek tudatosítják:

"Szeretem . . .
Könnyű természetet,
Fekete hajadat,
Fehér homlokodat,
Sötét szemeidet,
Piros orcádat, . . ."

(Petőfi: Szeretlek, kedvesem)

E vers címével magyaráztam meg a második személyű tárgyas ige-
ragozást is,

A magyar mondatszerkesztés sajátosságait a Milyen volt c.

költemény versmondatoival is szemléltettem, Tanítványaim közreműködésével több irodalmi ünnepséget rendeztünk. Az Ukrán-Magyar Baráti Társaság Dózsa-ünnepségén "Dózsa emléke a magyar költészetben" címmel irodalmi műsort adtunk. Petőfi, Ady és Illyés verseit először - a közönség igénye szerint - ukránul és oroszul szóltattuk meg. Ezzel előkészítettük a hallgatóságot a magyar szöveg "megértésére". E módszerünket nemcsak ügyes eljárásnak tekintették, hanem tiszteletnek is az ukrán nyelv, az ukrán műfordítás iránt. A Kijevben tanuló magyar egyetemi hallgatók irodalmi körével közösen Tóth Árpád- és József Attila-ünnepséget rendeztünk. Ezek a szereplések is közelebb hozták tanítványaimat a magyar hallgatókhoz, barátság alakult ki közöttük, s ez segítette a magyar beszéd gyakorlását is.

Május végén mindhárom csoportom irodalmi műsorral készült a "búcsúzásra". "Ady legszebb versei", "A szerelem a költészetben", "Debrecen a költészetben" címmel készítettünk összeállításokat. A mai debreceni költők - B é n y e i József, B o d a István, K i s s Tamás és T ó t h Endre verseiből Jurij S k r o b i n y e c -cel, az Ungváron élő kiváló műfordítóval készítettem ukrán nyelvű műfordításokat. A verseket én is, tanítványaim is magnóra mondtuk, s így fejlesztették versértésüket, előadásukat. (A Lóci órlás lesz című verset meghallgattuk Szabó Lőrinc előadásában is lemezről.)

Tanítványaim is megpróbálkoztak műfordításokkal. A fordítói körben összevetettük a magyar eredetit az ukrán és az orosz fordítással. Sok érdekes tapasztalatot szereztek az elemzés közben. Különösen tanulságos volt számukra a P a s z t e r n a k , a M a r t i n o v , a P e r v o m a j s z k i j és a S k r o b i n y e c által fordított Petőfi-versek összehasonlítása, közöttük is a Szeptember végén értékelése. A versek elemzésekor meghallgatjuk a művészelemzéseket és a megbeszélés közben szó esik a magyar szavalóstílusokról is. Így a magyar költészet gondolati kincseinek és szépségeinek megismerése elősegíti tanítványaim nyelvtanulását.